

« zurück blättern vor »

ZENDRA subst. f. (m.), ab 1472; auch *zędra*, *zindra*, *zynder*, *zyndra*; ‘Schicht von Metalloxiden, die auf der Oberfläche von erhitzten Metallen entsteht und beim Schmieden und Walzen teilweise abfällt’ – ‘powłoka lub huska z tlenków metali powstająca na powierzchni nagrzanym metali i częściowo odpadająca podczas kucia i walcowania, zgorzelina’: 1472 Rost nr 38, STP *Bactitura ferri trosky zelaszne, scoria ferri sinder.* ◦ 1542 Cresc. 33, L *Zyndra, to iest cegły w piecu spiek.* ◦ 1765–1784 Mon. 71 77, L *Dyarbieckiego iunaka dziryda, Weneckie kolce w drobną zędrę trzaska.* ◦ 1781–1782 Kluk Kop. 1 225, L *iedne węgle ziemne zostawiają po spaleniu zędrę, drugie popiół.* ◦ 1782 Os.Rud. 296, L *Zędrę żelazną około kowadła zbierają.* ◦ 1785 Torz.śl. 173, L *Wziąć do tego zindry z pod młota kowalskiego.* ◦ (vor 1792) 1951 Kit.Opis 373 *nie szorując zędrą albo kredą po skórze.* ◦ [LBel.] 1791 Krumł.Chym. 535, L *Gdy wszystkie zędry ołowiane znikną, pokazuje się srebro w własnym swoim kolarze błyszczące się; toż samo, po odejściu ofatniéy zędry postrzegłszy, mówimy, że się kruszec potyskuie.* – STP, L, SWIL (chem.), SW, DOR (środ.) sowie BAN. ◦ **Var:** *zendra* subst. f., 1781–1782 Kluk Kop. 1 225, L ◦ (vor 1792) 1951 Kit.Opis 373 – L, SWIL, SW, DOR (środ.) sowie BAN; *zędra* subst. f., 1765–1784 Mon. 71 77, L ◦ 1782 Os.Rud. 296, L ◦ [LBel.] 1791 Krumł.Chym. 535, L – STP, L, SWIL, SW; *zindra* subst. f., [hapax] 1785 Torz.śl. 173, L – L, SWIL (nieuż.), SW (m.u.); *zynder* subst. m., [hapax] 1472 Rost nr 38, STP – nur STP; *zyndra* subst. f., [hapax] 1542 Cresc. 33, L – L, SWIL, SW. ◦ **Etym:** 1) mhd. *sinder*, *sinter* subst. m., ‘Metallschlacke, Hammerschlag’, LEX. 2) nhd. *Sinter*, *Zinder* subst. m., ‘Metall- oder Eisenschlacke; Oxydschicht; Rückstände von ausgebrannten Steinkohlen’, GRI. 3) nhd. *Zunder* subst. m., ‘auf erhitztem Eisen und anderen Metallen sich bildende Oxydschicht’, GRI. ◦ **Konk:** †*hamerszlak*. ◦ **Der:** *zyndrowy* adj., 1568 Sien. 338, L, zuerst geb. L; *zendrowy* adj., zuerst geb. BAN; *zędrowy* adj., zuerst geb. L.

« zurück blättern vor »